

3. dicit, voluntarium liberum esse perfectius necessariò, quando necessitas provenit ab aliquo distincto à voluntate, v.gr. quando necessitas provenit ab obiecto, vel modo cognoscendi. *Amicus* disp. 3. sect. 1. dicit, voluntarium necessarium ex obiecto, ut amor beatificus, esse perfectius in genere naturæ voluntario libero; voluntarium liberum esse perfectius in genere moris. *Aliquis* fortè addet Quintā Sententiā dicentē, neque voluntarium necessarium esse perfectius voluntario libero *quoad substantiam voluntarij*; nec voluntarium liberum esse perfectius voluntario necessario; sed libertatem, & necessitatem quamvis *intrinsecam de materiali* se habere in ordine ad perfectionem voluntarij *quoad substantiam*. In hanc cogitationem inclinabam; sed communiora autoritate, & securitate superant.

SECTIO V.

Voluntarium liberum, ceteris paribus, præter libertatem, & necessitatem, perfectius est in ratione voluntarij voluntario necessario.

41 **P**rob. Conclusio. Actus liber est magis voluntarius, quā actus -

actus necessarius, quando necessitas, & determinatio ad actum non est intrinseca voluntati, nec provenit ex ipsa voluntate operante per modum naturæ. Deinde actus liber est magis voluntarius; quā actus necessarius, quando necessitas est intrinseca voluntati, & provenit actus à voluntate per modum naturæ: ergo actus liber, ceteris paribus, perfectior est voluntario necessario. Prob. ant. quoad prim part. Quod ex duplice titulo diverso, & estimabili procedit ab intrinseco voluntatis, perfectius est in ratione voluntarij, quam quod unico titulo procedit ab intrinseco voluntatis. Sed voluntarium necessarium quando necessitas nō est intrinseca voluntati; nec actus provenit à voluntate ut operante per modum naturæ ex se determinata ad operationem, actus solum procedit ab intrinseco voluntatis elicitivè; & actus liber procedit ab intrinseco voluntatis elicitivè, & determinativè, qui titulus secundus est diversus, & est estimabilis in linea voluntarij: ergo actus liber perfectior est in ratione voluntarij, seu est magis voluntarius actu necessariò, quando necessitas non est intrinseca voluntati, nec voluntas operatur per modum naturæ. Mai. est

certa ex definitione voluntarij. Prob. min. quoad 2. part. Id est estimabile in ratione voluntarij, quod est perfectum in illa ratione. Sed procedere ab intrinseco voluntatis determinative cum dominio in actum, & omissionem, est perfectum in ratione voluntarij: ergo. Prob. min. quia procedere determinative à voluntate ultra procedere elicitivè est procedere magis ex intrinseco voluntatis, & procedere determinative à voluntate cum dominio in actum, & omissionem est singulariter perfectum in ratione voluntarij, ut patet ex D. Tho. hic q. 6 art. 3. *Laus, & virtutum consequuntur actum voluntarium secundum perfectam rationem voluntarij.*

42. Prob. iam quod actus liber sit magis voluntarius, quam actus necessarius, quando necessitas est intrinseca voluntati, & quando voluntas operatur per modum naturæ determinatæ ad operandum. Actus est magis voluntarius, quo magis procedit a voluntate; sed magis procedit à voluntate actus liber, quam actus necessarius relatus: ergo Prob. min. Actus necessarius relatus est amor, necessarius beatorum. Sed magis procedit à voluntate amor, quo Beati libetè amant Deum amore simul terminato ad crea-

tu-

turas, quam amor necessarius: ergo. Prob. min. Actus liber procedit à voluntate ita, ut elicitia, determinatio, & electio tota tribuatur voluntati. Sed in amore necessario, licet elicitia tribuatur voluntati, determinatio partim tribuitur voluntati, partim obiecto, seu cognitioni: ergo magis procedit à voluntate, ut distincta ab omni non ipsa, ille amor liber, quam amor necessarius Beatorum. Confirm. Quando ratio, & voluntas aliquid ex se agunt, & non ex impulsu inclinationis, est magis voluntarium. Sed ratio, & voluntas ponit amorem beatorum liberum, & non ex impulsu inclinationis; & amorem necessarium ponit ex impulsu inclinationis; ergo amor liber est magis voluntarius, quam amor necessarius. Prob. mai. ex D. Thom. 1.2. quæst. 77. art. 6. Quando ratio, & voluntas ex se aliquid agunt non ex impulsu passionis, magis est voluntarium, & in nobis existens. Sed quod in malis est passio, in bonis est inclinatio: ergo. Confirm. 2. voluntarium rationalium, quo minus assimilatur voluntario brutorum, est magis perfectum in ratione voluntarij. Sed voluntarium liberum minus assimilatur voluntatio bru-

torum, quam voluntarium necessarium: ergo voluntarium liberum ceteris partibus est magis perfectum. Prob. mai. voluntarium, quo minus assimilatur voluntario imperfecto inter voluntaria, est magis perfectum in ratione voluntarij. Sed voluntarium brutorum est imperfectum: ergo voluntarium rationalium, quo minus assimilatur voluntario brutorum est magis perfectum.

43 Probabit aliquis. Modus operandi liberè perfectior est modo operandi necessarij: ergo voluntarium liberū perfectius est voluntario necessario. Prob. aut. quia modus operandi liberè convenit naturæ rationali prout superat naturam irrationalem. 2 Iuxta D. Thom. hic art. 2. corpore: Perfectam cognitionem finis sequitur voluntarium secundum rationem perfectam, prout scilicet, apprehenso fine, aliquis potest deliberare de fine, & de his, que sunt ad finem, moveri in finem, vel non moveri. Sed quod sit cum deliberatione est liberum: ergo iuxta D. Tho. voluntarium perfectum est idem, quod liberum: ergo non reperitur in actibus necessarijs. 3. Id, quo præcisè deficiente, deficit aliqua vera ratio procedendi ab intrinseco, ipso exiliente auget rationem voluntarij.

Et

Et id, quo præcisè deficiente, nulla deficit vera ratio procedendi ab intrinseco, non auger rationem voluntarij; sed præcisè deficiente libertate, deficit aliqua ratio procedendi actum ab intrinseco: quia deficit procedere ex proprio motu, conatu, & determinatione, & præcisè deficiente necessitate, nulla deficit ratio procedendi ab intrinseco: ergo esse liberum auget rationem voluntarij: & consequenter voluntarium liberum est magis perfectum voluntario necessario. His rationibus intendet aliquis cum Vazquez, & Oviedo omnem actum liberum plene liberum esse perfectius voluntario necessario, etiam ceteris imparibus. Sed de hoc modo non curamus; sufficit nobis, quod voluntarium liberum, ceteris paribus, sit perfectius voluntario necessario: quidquid sit, an ex uno inferatur aliud increatis.

44 Dixi. Questionem procedere in creatis: quia Arriaga supra Esparza libr. 3. q. 11. & Gonet existimant, in Deo voluntarium necessarium, quo se amat; esse perfectius voluntario libero: quidquid sit an voluntarium necessarium, quo amat creature possibles, sit tam voluntarium. Verius tamen existimo, in Deo vol-

lun.

luntarium liberum esse àquè perfectum, ac voluntarium necessarium, quo Deus se amat, & è contra: quia licet voluntarium liberum sit ab intrinseco ex duplicitate, scilicet, elicitive, & determinative cum dominio, & cum summa, & perfectissima determinatione; hæc suppletur per modum procedendi ab intrinseco actum necessarium, per identitatem omnium, quæ concurrunt ad rationem voluntarij, scilicet bonitatem obiectivam, cognitionem & voluntatem, & omnimodam inseparabilitatem realem, & virtualem ab amore necessario, adeoque summa sunt omnia, quæ concurrunt in amorem necessarium sui ad voluntarium necessarium. In voluntario autem libero, saltem bonitas obiectiva in adæquate est extrinseca; sed de his suo loco agemus. Nec verum est, amorem, quo Deus se diligit esse maiorem in ratione amoris amore, quo libere diligit creaturas, ut vult Gonet: quia ut diximus disp. 2. de char. sect. 4. amor, quo diligit creaturas, est etiam virtualiter amor, quo Deus se amore libero diligit.

45 Obij, 1. Illud est ex genere suo perfectius alio, cuius suprema species superat omnes species contentas sub alio.

Sed

Sed supremas species voluntarij necessarij superat omnes species contentas in voluntario libero: ergo voluntarium necessarium, ceteris paribus, est perfectius voluntario libero Prob. min. Amor necessarius, quo Deus se amat, est suprema species voluntarij necessarij. Sed hic amor excedit in ratione voluntarij omnes species voluntarij liberi, seu amoris liberi: quia est magis voluntarius amore libero, quo Deus amat creaturas, qui amor est suprema species amoris liberi: ergo. Prob. min. amor, quo Deus necessario se amat, est maior in ratione amoris amore creaturarum. Sed amor in ratione amoris est essentialiter voluntarius: ergo est maior in ratione voluntarij. Confirmat. Productio Spir. Sancti est magis voluntaria, quam productio creaturarum; sed productio Spir. Sancti procedit ex amore necessarij, & productio creaturarum ex amore libero: ergo amor necessarius est magis voluntarius, quam amor liber. Hac eadem forma probatur, amor in necessarij creaturarū esse perfectiorem amore libero: quia suprema species amoris necessarij creati superat omnes species amoris liberi creati in ratione voluntarij: quia excedit quamvis amorem viatoris

toris in ratione amoris : & consequenter in ratione voluntarij: & quia cum libertas, & necessitas creaturæ sunt originatæ, & exemplatae ex libertate, & necessitate divina, de libertate , & necessitate crea- ta, servata proportione, loquendum est, sicut de libertate, & necessitate divina.

46 Resp. permit.mai.neg min. Ad prob. conceit mai.neg min. Ad prob. neg. mai. quia licet amor , quo Deus se amat necessario, magis appretiet Deū, quam amor liber creaturarum appretiat creature, non est maior in ratione amoris amore, quo amat creature : quia in primis non est maior entitative: cum entitas utriusque amoris sit eadem; non est maior virtualiter amore libero creaturarum. prout hic virtualiter distinguitur ab amore necessario: quia ut sapè diximus, amor liber creaturarum ut virtualiter disinctus ab amore necessario , est etiam amor summe appretians Deum : ergo amor necessarius, quō Deus se amat, non est maior in ratione amoris realiter , ne- quē virtualiter amore creaturarum: verū est, quod per rationem amor creaturarum, prout formaliter est amor creaturarum, præcisè, non est aquē magnus in ratione amoris, ac amor, quo Deus se amat ; sed hoc

hoc nihil ad rem : quia maioritas unius rei respectu alterius non colligitur ex uno prædicato , ut præciso per rationem ab alijs; sed ex omnibus prædicatis. Sic Deus ex hoc prædicato ens non est perfectior creature : homo ex hoc prædicato animal non est perfectior bruto: iudicium ex hoc prædicato actus intellectus, non est perfectius apprehensione: cum ergo ex omnibus prædicatis amoris liberi , ut virtu- liter distinctis ab amore necessario , sit aequalis in ratione amoris amore necessa- rio: amor necessarius non est maior in ra- tione amoris amore libero. Mitto quod maioritas in ratione amoris non probat maioritatem voluntarij quoad substantiam, sed solum quoad modum, tēu maioritatem intensivam in una linea, aut maioritatem voluptatis, & delectabilitatis. Sic maior est conatus elicitus brutorum , & amor necessarius amentium , & somniantium, quam amor inefficax liber, & non est ma- gis voluntarius quoad substantiam prop- ter rationes conclusionis.

47 Ad confirm. dist. mai. Producio Spiritus Sancti est magis voluntaria quoad modum productione creaturarum , conc. mai est magis voluntaria quoad substan- tiam, neg. mai. & permis. min. neg. conseq;

Itaque verum est Spiritum Sanctum quo ad necessaria procedere ex amore necessariorum: At Spiritus Sanctus quoad contingentia procedit ex amore libero. Sicut Verbum necessariorum procedit ex cognitione necessaria; & Verbum contingentium ex cognitione contingentia, de quo disp. 7. de Trin. Et dicimus productionem Spiriti Sancti esse magis voluntariam quoad modum productione creaturarum: quia magis placet productio passiva Spiritus Sancti, quam productio passiva creaturarum: non tamen est magis voluntaria quoad substantiam productio Spiritus Sancti: quia productio activa Spiritus Sancti non placet magis, quam productio activa creaturarum, seu quam decretum de creaturis; quia hoc propter dicta æquè placet Deo, ac amor necessarius, & est æqualis in ratione amoris. Hinc patet ad reliqua.

48 Obij. 2. Amor necessarius beatorum est magis ab intrinseco, quam amor liber beatorum: ergo est magis voluntarius. Prob. ant. Amor necessarius est prior amore libero. Sed quæ in aliqua ratione sunt priora, sunt eo ipso intimiora, & magis ab intrinseco: ergo. Major, quæ videtur vera, probat. Quia in voluntate

prior

prior est ratio potentiae naturalis, quam ratio potentiae liberae: & operatio libera supponit operationem necessariam: ergo amor necessarius existens à voluntate secundum rationem priorem naturæ, est prior amore libero. Confirm. Finis est magis voluntarius, quam media, & hæc sunt magis libera, quam finis: & hic est magis per modum naturæ: ergo ad voluntarium plus conducit, quod affectus procedat à voluntate per modum naturæ, quam quod procedat ab ipsa ut potestia libera. Confirm. 2. Plus participat rationem voluntarij, quod magis opponitur involuntario. Sed amor necessarius ortus ex maiore inclinatione, & propensione, magis opponitur involuntario, quam liber: ergo. Prob. min. Involuntarium dicit tristitiam, & disperitionem. Sed magis opponitur cum tristitia, & disperitione, amor necessarius ortus ex inclinatione, & summa propensione, quam liber: quia hic tamen coniungitur cum tristitia, & disperitione, præcipue dum superat magnam resistentiam: ergo.

49 Resp. neg. ant. vel illud disting. amor necessarius beatorum est magis ab intrinseco intrinsecitate connexionis concedo ant. intrinsecitate efficientie, & cau-

tali

salitatis, neg. antec. & conseq. Ad prob. con. mai. distin. min. quæ priora sunt, sunt int̄imiora *intraneitate* coniunctionis, & connexionis conce. min. *intraneitate* causalitatis, neg. min. & conseq. Ad prob: neg. ant. quoad primam partem: quia in voluntate non est prior realiter, nequè virtualiter ratio potentiaz naturæ ratione potentiaz liberæ: quidquid sit per rationem: nec benè infertur prioritas potentiarum ex prioritate operationum: alias potentia apprehensiva esset prior potentia iudicativa, & potentia iudicativa esset prior potentia discursiva: & intellectus esset prior voluntate, & voluntas esset prior potentia opinativa: quia opinatio supponit imperium voluntatis: & operationes dictarum potentiarum supponunt operations aliarum. Itaque eadem voluntas realiter, & virtualiter indivisibilis cum his comprincipijs est potentia necessaria, & connexa cum operatione: & cum alijs est potentia libera: quia cum illis est indifferens ad operationem.

50 Ad confirm. distin. mai. Finis est magis voluntarius obiectivæ, & affectivæ, quam media, conc. ant. causaliter, & effectivæ, nego ant. Et permis. quod media sint

sint magis libera, quam finis: quia aliquando æquè liber est finis, quam media, & aliquando est magis liber finis, quam media: quia dum medium est unicum, intentio finis est immediatè libera, & elecio est mediatè libera solum dist. consequens: ad voluntarium quoad modum *voluptatis*, & intensionis plus conductit, quod procedat à voluntate per modum naturæ, permit. consequens; ad voluntarium quoad *substantiam*, neg. conseq. Itaque frequenter magis amatur finis, quam media ex illo principio, propter quod *unumquodque*, &c. quia finis est ratio amandi media; at vero effectivæ, & causaliter æquè procedit ab intrinseco voluntatis finis, & media, dum uterque est liber; & dum finis amatur *necessario*, frequenter est magis voluntarius finis quoad modum *voluptatis*, & intensionis: quia frequenter amatur *intensivæ*, & cum maiore *voluptate*: sed tunc est magis ab intrinseco amor liber mediorum: quia est à voluntate elicitivæ, & determinativæ, & positio mediorum est magis ex ipsa voluntate, ut diximus: quia amor necessarius partim tribuitur inclinationi, & partim generanti, qui dedit talem naturam, & produxit talem inclinationem.

51 Ad 2.conces.mai. nego min. ad prob. dist.mai. Involuntarium dicit tristitiam, & displicantiam, involuntarium privativum, nego mai. involuntarium positivum, subdist & tristitia, & displicantia est esse involuntarij positivi nego mai. est modus illius, seu proprietas separabilis, concedo mai. & concess. min. nego conseq. vel dist. amor necessarius est magis voluntarius quoad modum, conced. conseq. quoad substantiam nego conseq. Itaque involuntarium privativum non dicit tristitiam, neque displicantiam: sed ad illum sufficit ignorantia: involuntarium positivum dicit tristitiam, & displicantiam; sed non tanquam constitutiva involuntarij: quia mercator cum tristitia, & displicantia projicit merces, & proieccio est simpliciter voluntaria; dicit ergo tristitiam, tam quam quid comitans involuntarium, sed quod separabile fit ab involuntario, & coniugibile cum voluntario. Quod dicit involuntarium positivum est coactionem, ut dicemus, & cum coactione magis opponitur voluntarium liberum, quam necessarium: quia necessitas componibilis est cu coactione; secus libertas, & cum ignorantia, quam dicit involuntarium privativum, etiam opponitur

natur magis voluntarium liberum, quam necessarium: quia necessitas componitur cum ignorantia; secus libertas: ergo substantia involuntarij magis opponitur voluntarium liberum, quam necessarium.

52 Obijc. 3. Si libertas augeret voluntarij perfectionem, necessitas importaret imperfectionem, & defectum melioris voluntarij: sed hoc est falsum: ergo. Prob. min. quod formaliter datur in Deo nullam dicit imperfectionem in sua ratione, nec defectum perfectionis. Sed in Deo datur voluntarium necessarium: ergo necessitas non dicit imperfectionem, nec defectum perfectionis in ratione voluntarij. Missa solutione Vazq. & Ovied. Resp. dist. mai. Si libertas augeret perfectionem voluntarij ex conceptu generico, necessitas importaret imperfectionem, conc. mai. Si libertas augeret perfectionem ex conceptu specifico, libertas creata, & cum addito ceteris patibus, nego mai. Et dist min. libertas non augeret perfectionem ex conceptu generico, conc. min. ex conceptu specifico libertas creata, & cum addito ceteris patibus neg. min. & conseq. Ad prob. concess. mai & min. dist. consequens, ut supra. Itaque conceptus

genericus necessarij non dicit imperfectionem in ratione voluntarij: quia ex illo conceptu est capax, ut contrahatur per voluntarium necessarium dicens summam intraneitatem, & spontaneitatem, quam dicit voluntarium necessarium contractum ad Deum. Sicut nec dicit imperfectionem voluntarium liberum ex conceptu generico: quia ex illo conceptu est capax, ut contrahatur ad voluntarium liberum divinum habens summam perfectionem in ratione voluntarij. Voluntarium vero liberum, ut contractum ad liberum creatum, etiam non dicit ex hoc conceptus maiorem perfectionem voluntario necessario: quia ex hoc conceptu est capax, ut fiat in perfectiori cogitatione, & minori spontaneitate: & consequenter solum dicit maiorem perfectionem voluntarium liberum voluntario necessario, ut contractum ad liberum creatum ceteris partibus: quia sic voluntarium liberum est magis ab intrinseco, est magis ex conatu voluntatis, magis quia vult, & magis imputatur voluntati.

53 Obje. 4. Si libertas augeret voluntarium in creatis, crescente libertate, esset actus magis voluntarius, & decrecente libertate, esset actus minus voluntarii.

tarius. Sed hoc est falsum: ergo. Prob. min. Per nos actus vincens maiorem resistentiam, & passionem est magis voluntarius. Sed tunc est minor libertas: quia libertas est minus in aequilibrio: ergo 2. Actus, in quem inclinat passio, est minus liber per nos. Sed est magis voluntarius: quia concupiscentia iuxta D. Thom. hic art. 7. auget voluntarium: ergo. Confirm. Quod accidentale est voluntario, non auget substantialiter voluntarium. Sed libertas accidentalis est voluntario: quia per nos actus frequenter eliciti sunt accidentaliter liberi: ergo. Prob. mai. nulla entitas recipit incrementum substantiale per id, quod ipsi advenit ut constituta in suo esse substantiali. Hac ratione albedo non auget substantialiter hominem: ergo. Hoc argumentum, sicut antecedens, eque militat contra dicentes, necessitatem augere rationem voluntarij.

54 Resp. dist. mai. Si libertas se sola augeret rationem voluntarij, crescente libertate, esset actus magis voluntarius, conc. mai. si non augeret se sola, neg. mai. Ad 1. prob. conc. mai. & min. dist. consequens: libertas non augeret se sola voluntarium, conc. conseq. non se sola, nego conseq. Ad 2. conc. mai. per se loquendo

dist. min. Actus, in quem inclinat passio; est magis voluntarius *quoad modum*, con-
min. *quoad substantiam*, nego min. ne D.
Thom. sibi contrarius sit, & conseq. Ita-
que voluntarium non crescit ex sola li-
bertate; sed ex libertate in actu secundo
egredientem cum maiori conatu à volun-
tate, & magis quia vult, & magis existen-
ti ex determinatione voluntatis, cum
maiori spontaneitate, & perfectiori cog-
nitione: cum ergo de crescente libertate,
modo maneat intra spharam plenę li-
bertatis, possit venire aliud, quo augea-
tur voluntarium: quia potest actus oriri
magis ex conatu, determinatione, & im-
pulsu voluntatis, hinc est, quod decre-
cente libertate, potest actus esse magis
voluntarius: quia concupiscentia augeat
voluntarium *quoad modum* intra lineam
procedendi *olicitivè* à voluntate; non ve-
ro *quoad substantiam*: quia quo actus ma-
gis est ab inclinatione, minus est à volun-
tate; si vero acciderit, cum maiori liber-
tate dari eundem conatum, & reliqua:
magis voluntarius erit cum perfectiori
libertate. Sed quia iuxta regulam iuris
cap. de præsumptionibus: *Quod verisimile*
est, semper præsumitur esse, ideo tenenda
est dicta solutio, *quoad actus frequenter oc-*

currentes, seu universaliter loquendo:
quia loquendo universaliter, loquimur
de actibus frequenter occurrentibus, iux-
ta dictam regulam.

55 Ad confitm. Communis solutio
dist. mai. Quod accidentale est volunta-
rio *reduplicative* accepto, non auger sub-
stantialiter voluntarium, conc. mai. quod
accidentale est voluntario specificie accep-
to, subdist non auger substantialiter vo-
luntarium *specificativè* acceptum, conc.
mai. non auger substantialiter voluntariū
reduplicative acceptum, neg. mai. & dist.
min. libertas est accidentalis voluntario
causaliter *specificativè* accepto, neg. min. &
conseq. Ad prob. dist mai Nulla entitas
accipit incrementum substantiale per id,
quod advenit ipsi ut constitutæ in suo
esse, ea ratione, qua advenit ipsi, ut con-
stitutæ in suo esse, conc. mai. ea ratione,
qua non advenit ipsi, ut constitutæ in suo
esse; sed potius constituit illud esse, quod
non daretur sine illo, quod vocas adven-
tum, & quod solum est *adventus prædicati-*
mentalis, qualis est omnis differentia res-
pectu generis, & omnis intensio respectu
entitatis, qua intenditur; & excessus per-
fectionis solo numero distincta; non vero
realis, nego mai. Itaque in primis argu-
men-

mentum iam permittit, actus essentialiter liberos, quos possibles iudicamus, esse perfectiores in ratione voluntarij: quia quamvis generi voluntarij sit praedicalmentalis, & accidentalis differentia liberi: est tamen essentialis actui essentialiter libero differentia liberi: sicut homini est essentialis differentia rationalis, quæ est praedicamentalis, & accidentalis animali. Actus vero frequenter occurrentes sunt accidentaliter liberi: sicut etiam sunt accidentaliter causaliter voluntarij: quia cum sint qualitates posunt infundi à solo Deo actus frequenter occurrentes; at verò sicut ipsis, ut causaliter voluntarijs non est accidentale esse causaliter voluntarios; similiter dicimus, ipsis ut causaliter voluntarijs in actu secundo, non esse accidentalem libertatem, & necessitatem realiter loquendo; sed est ratio genericæ: quæ contrahitur per voluntarium necessarium, & per voluntarium liberum: quia hæc sunt formaliter voluntaria, & ut talia diverso modo participant rationem voluntarij: quia unum habet procedere ab intrinseco ex propria determinatione, & cum dominio; & alterum habet procedere ab extrinseco, & sine dominio. Licet enim actus, qui modo est liber, possit esse ne-

necessarius, attamen ut liber in actu secundo essentialiter differt ab ipso, ut in actu secundo necessariō. Sicut hemini accidentale est esse album, & nigrū; sed homini, ut albo non est accidentalis albedo. Divisio hominis in albū, & nigrum est divisio subiecti in accidentia: & divisio colorati in album, & nigrum specificativè accepti est divisio subiecti in accidentias; at verò divisio colorati reduplicative ut talis in album, & nigrum, est divisio generis in species: quia albedo specie differt à nigredine; & licet hic numero color albus per has, vel illas additiones & detractiones possit transire in colorem non album; hic color ut albus essentialiter est albus. Similiter accidit in nostro casu. Hæc est communis solutio. Sed quia hoc argumentum est calculatorium, varia cōfundens, pro his, & alijs resp. expeditius, dist. mai. confirm. quod est accidentale voluntario, non auget substantialiter formaliter voluntarium, conc. mai. non auget substantialiter & equivalenter voluntarium, neg. mai. & dist. min. libertas est accidentalis alicui voluntario, conc. min. omni voluntario, neg. min. & dist. conseq. non auget substantialiter formaliter aliquod voluntarium, & illud auget & equivalen-

lenter, conc. cons. non auget substancialiter formaliter omne voluntarium, seu nullum auget, neg. conseq. Ad prob. dist. nulla entitas accipit incrementum substancialiter formaliter à re, quæ supervenit, ipsi constitutæ in suo esse concedo: non accipit incrementum substancialiter equivalenter, nego. Itaque aliqui actus sunt essentialiter liberi, ut dixi nus; & alij sunt essentialiter necessarij, & in his, casu, quo libertas sit differentia perfectior, cæteris paribus, actus contractus per libertatem esset substancialiter perfectior actu essentialiter necessario: sicut homo est substancialiter perfectior bruto. Alij sunt actus accidentaliter liberi, & accidentaliter necessarij: & casu, quo libertas, cæteris paribus, auget voluntarium, auget equivalenter substancialiter voluntarium: quia in ordine ad laudem, ad meritum, ad maiorem imputationem, & ad procedendum magis ab intrinseco, hic, & nunc equivalent actu essentialiter libero: sicut causaliter voluntarium accidentaliter differt à formaliter solum voluntario: quia actus frequenter voluntarij causaliter possunt infundi à solo Deo, & differunt equivalenter substancialiter in ordine ad laudem, meritum, & imputationem: & sicut dignitas

etas Nobilis, Principis, Regis, accidentalis est hominibus, & nihilominus nobilis adeò excedit plebeyum, Princeps nobilis, Rex Principem, ut hæ differentiae sint equivalenter substanciales quoad cultum, venerationem, & estimationem: & in ipso exemplo albi, & nigri, accidentale est feminæ esse albam, & nigram, esse fœdam, esse pulchram: accidentale est homini esse prudentem, validum, liberalem, discretum, & tamen equivalenter substancialiter differt semina pulchra à fœda, & homo prudens, validus, liberalis, discretus ab imprudenti, ignato, misero, & stuito. His existimo hæc, & similia expeditius solvi: huc alludere potest, quod alijs solutionibus omissis responderet Ribad. voluntarium liberum per libertatem non crescere essentialiter, neque substancialiter propter rationem argumenti, bene tamē qualitativer: sicut quantitas palmaris crescit per adventum alterius palmaris, licet hæc supponat primam constitutam in suo esse. Sed quæ diximus, videtur expeditiora.

56 Obij. 5. Actus liber increatis semper miscet aliquid involuntarium. Sed necessitas procedens ex perfecta cognitione nihil miscet involuntarij; sed potius auget voluntatem: ergo, ceteris pa-

ribus, voluntarium necessarium perficitus est voluntario libero in creatis Prob. mai. libertas constituitur per inclinationes oppositas: quia eligens A, v.gr. operatur contra inclinationem ad B. & consequenter electio est secundumquid involuntaria. *Confirm.* Eatenus necessitas minueret voluntarium, quatenus ficeret quod actus esset magis ab extrinseco, scilicet, ab obiecto: sed hoc non minuit rationem voluntarij: ergo Prob. min. Non minuit rationem voluntarij, quod est de essentia voluntarij. Sed moveri ex obiecto est de essentia voluntarij: ergo. 2 Non minuit rationem voluntarij, quod solum movet per inclinationem intrinsecam. Sed obiectum solum movet per inclinationem intrinsecam; quia solum movet per cognitionem, ergo. *Resp.* dist. mai. Actus iber in creatis miscet aliquid involuntarij secundumquid, augens rationem voluntarij simpliciter. conc. mai. miscet aliquid involuntarij simpliciter, neg. mai. & concess. min. nego conf. Ad prob conced. ant. & conf. Itaque illae inclinationes opposite frequenter producunt, aut consti- stunt in actibus voluntatis, iam necessarijs, iam liberis, inefficacibus in opposita ten- dentes: consequenter quevis electio est

Secundumquid involuntaria: quia est contra inclinationem elicitam; at vero hoc ipso electio est magis voluntaria simpliciter: quia est magis ex voluntate, magis ex conatu, & determinatione voluntatis, & minus ex inclinatione. *Ad confirm.* permissa mai. neg. min. Ad prob. concess. mai. dist. min. moveri ex obiecto inclinando est de essentia voluntarij, conc. min. moveri necessitando, neg. min. quia hoc, ut diximus, ceteris paribus, minuit rationem voluntarij. *Ad 2.* disting. mai. non minuit rationem voluntarij, quod solum movet per inclinationem intrinsecam praecise inclinantem, permitto mai. per inclinationem necessitatem, neg. mai. & dist. min. obiectum solum movet per inclinationem intrinsecam hic, & nunc necessitatem, conc. min. praecise inclinantem, neg. min. & conseq. Permitsi mai. quia, ut diximus, inclinatio, & passio, si non contraponatur, minuit voluntarium.

57 *Obje.* 6. Intendendo, libertatem, & necessitatem de materiali se habere ad rationem voluntarij. De ratione voluntarij est, quod procedat ab intui- seco cum cognitione. Sed haec non va- riantur per libertatem, neque necessi- tem: ergo haec non variant voluntarium.

Prob. min. procedere ab intrinseco cum cognitione dicit, quod actus sit a principio intrinseco, & a cognitione. Sed haec non variantur per necessitatem, aut libertatem: ergo. Prob. min. Voluntas, quae est principium intrinsecum per identitatem, & cognitio, quae est intrinsecum per unionem; possunt dari eadem, sub libertate, & sub necessitate: & actus etiam iuxta nos potest esse idem, sub libertate, & necessitate: ergo actionem procedere a principio intrinseco, non variatur per necessitatem, aut libertatem. 2. Libertas, & necessitas formaliter differunt per existentiam, & carentiam necessitatis antecedentis ad unum, & impossibilitatem ad alterum. Sed haec differentia non variat rationem voluntarij: ergo libertas, & necessitas de materiali se habet ad rationem voluntarij. Prob. min. Reliquis invariatis, interduum ponitur necessitas, ablata libertate, per carentiam decreti applicantis omnipotentiam ad utrumque extremum: interdum ponitur libertas, ablata necessitate, per carentiam decreti pre-determinantis. Sed haec carentiae sunt extra conceptum voluntarij: quia in nulla parte definitionis includuntur; ergo. 3. Libertas, & necessitas ne-

que

que augent, neque minuant rationem voluntarij: quia tam sunt extra definitionem unius, quam alterius.

58 Resp. Conces. mai. nego min. Ad prob. conc. mai nego min. Ad prob. disting. antec. voluntas, quae est principium intrinsecum, & cognitio, eadem sunt sub libertate, & sub necessitate; at sine eodem dominio eligendi, & determinandi conc. ant. & cum eodem domino, nego ant. & conseq. Quia hoc ipso, quod actus procedat ex dominio determinandi, ceteris paribus, est magis ex voluntate, ut inquit Anselm. de libero arbit. cap. 5. dicens, voluntates magis ex se, seu ab intrinseco ponere actum liberum, quam equus suum actum, ut contiat ex sapere repetitis. Ad 2. Concl. mai. nego min. Ad prob. conc. mai. dist. min. Haec carentia sunt extra conceptum voluntarij genericè sumptum, conc. min. extra conceptum voluntarij specificè sumptum nego min. & conseq. quia sicut rationale est extra conceptum animalis genericè sumptum; non tamen extra conceptum animalis specificè sumptum, scilicet hominem: sic libertas, & necessitas est extra conceptum genericum voluntarij; non tamen extra conceptum voluntarij liberi, & nec-

cessatij. Ad 3. Permis. ant. nego conseq. quia involuntarium constituitur per fieri violentia, aut ignorantia: & cum libertas, & necessitas per se forte non augent coactionem, & ignorantiam, non augeant rationem in voluntarij; At verò voluntarium cōstituitur ex eo, quod sit à principio intrinseco, qui conceptus augetur per libertatem, cæteris paribus, ut diximus: quia est magis ab intrinseco: quia est ab intrinseco elicitive, & determinative cum dominio: & ipsum principium est magis intrinsecum & equivalenter: quia est intrinsecum in ordine ad eliciendum, & in ordine ad determinandum cum dominio.

59 Obij. 7 In primis ad voluntarium formale de materiali se habet libertas, & necessitas, & idem de materiali obiectivo pure tali, quod sequitur mensuram voluntarij formalis. Sed idem accidit in voluntario causali: ergo. Prob. min. Ista causalitas, ut potè distincta à termino, neque est volitio, neque pars volitionis. Sed implicat aliquid fieri maius, vel minus, nulla eius parte addita, aut sublata: ergo non est magis, aut minus voluntarius actus per libertatem, aut necessitatem. 2. Actio potest esse eadem sub libertate, & sub necessitate. Sed voluntarium cause-

sale ultra formale solum addit actionem: & voluntarium formale est æquale sub libertate, & necessitate: ergo voluntarium causale est æquale. Resp. Conc. mai. neg. min. Ad prob. concil. mai. dist. min. implicat aliquid fieri maius, vel minus formaliter nulla eius parte addita, vel sublata conc. min. fieri maius, vel minus æquivalenter, nego min. & conseq. Ad 2. dist. mai. Actio potest esse eadem, & æquivalentem distincta sub libertate, & necessitate, pérmit. mai. & non æquivalentem distincta, nego mai. & concil. min. Nego conseq. Itaque ad voluntarium formale de materiali se habet libertas, & necessitas, & idem de purè obiectivo: quia æquè reddit hominem volentem, & obiectum volitum sub libertate, & necessitate. At verò adhuc quando actus non est essentialiter liber, augetur æquivalenter substantialiter voluntarium liberum, cæteris paribus: quia illa actio, quæ non est volitio æquivalenter identificatur cum actu, & est ipse actus in ordine ad redendum actum procedentem ab intrinseco voluntatis, ex determinatione voluntatis, & ex determinatione cum dominio. Sed si actus per suam essentiam haberet pendere à libertate, cæteris paribus; esset

formaliter magis voluntarius substantia-
liter: ergo dum actio est distincta , actus
est substantialiter *equivalenter* magis vo-
luntarius.

60 Obje 8. *A*què se habet ad liber-
tatem necessitas, ac impossibilitas: ergo
sicut vtraque *a*què se habet ad liberta-
tem , *a*què se habebit ad voluntarieta-
tem. *R*esp. Conces. ant. neg. conseq. quam
arguens etiam debet negare: quia neces-
sitas actus non opponitur cum volunta-
riete actus: & impossibilitas actus op-
ponitur cum voluntariete actus: quia
actus non potest oriri à voluntate, dum
est impossibilis: ergo stat bene, necessita-
tem, & impossibilitatem *a*què se habere
ad libertatem, quæ est potestas ad vtrum-
que extrellum cum eo, quod non se ha-
beat eodem modo respectu voluntarie-
tatis. Adde, quod diximus ad obiect. 4.
*S*xpè contingere, actum esse magis libe-
rum, & minus voluntarium: quia ut dixi-
mus, magis voluntarius est actus elicitus
cum inclinatione in oppositum; quam eli-
citus sub libertate in *æ*quilibrio : & es-
set minus liber : quia esset
sub minori liber-
tate.

SEC-

SECTIO VI.

*D*e divisione voluntarij in se, & in causa;
directi, & indirecti, formalis, &
interpretativi.

61 **H**æ quæstiones ad res mo-
rales perutiles, dum Scho-
lasticum agimus, tractati
non possunt ea dignitate , qua deberent;
aliqua tamen dicemus. Voluntarium *in se*
est, quod *in se* ipso terminat actionem,
vel imperium voluntatis. Hac ratione
volitio deambulandi est *in se* voluntaria:
quia *in se* terminat actionem voluntatis,
& deambulatio est voluntaria *in se*: quia
in se terminat imperium voluntatis. Vo-
luntarium *in alio*, seu *in causa* est, quod
licet *in se* non terminet actionem , nec
imperium voluntatis, continetur tamen
in causa, vel extremo volito : quia causa
cum illo eventu connectitur. Hac ratio-
ne ebrietas , & *æ*gritudo sunt voluntatæ
in potu, & comedione immoderatis: re-
quiritur tamen, quod cognoscatur con-
nexio causa cum eventu , ut iste sit vo-
luntarius, & imputabilis. Hac ratione non
est imputabilis ebrietas , nec iactura sa-

E2

lutis